

УДК 378.048.2

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Н.С. Сідаш

В статті досліджується проблема формування педагогічної свідомості майбутніх викладачів вищих шкіл. Автором створена теоретична модель структури педагогічної свідомості, в якій виділені структурно-функціональні компоненти педагогічної свідомості, з'ясовані чинники та умови, які мають найбільший вплив на формування, становлення та розвиток педагогічної свідомості у майбутніх викладачів вищих шкіл.

***Ключові слова:** майбутні викладачі вищих шкіл, теоретична модель, структура педагогічної свідомості, структурно-функціональні компоненти.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. На підставі результатів дослідження філософських, психологічних та педагогічних визначень щодо формування педагогічної свідомості у майбутніх викладачів вищих шкіл, проаналізувавши складові педагогічної свідомості та взявши за основу структурно-функціональні компоненти, була розроблена теоретична модель педагогічної свідомості майбутнього викладача вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Під час знайомства з науковою літературою не можна не звернути увагу на те, що існує досить багато досліджень, як вітчизняних, так і зарубіжних, які безпосередньо пов'язані з проблемами вивчення педагогічної свідомості. Так, Н. Крицька, Л. Беляєва, В. Демичев, М. Дьомін у своїх працях порушували питання структури педагогічної свідомості; І. Лернер, В. Сластьонін, В. Краєвський, В. Ретюнський та ін. досліджували методологічні аспекти педагогічної свідомості; Н. Ісаєва, М. Кларін, Д. Ронзін, Г. Акопов, Є. Тихомирова вивчали якісні характеристики педагогічної свідомості.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Можна помітити, що автори

звертають увагу лише на окремі аспекти феномену, які нас цікавлять, але це не дає можливості створення цілісного уявлення про формування, становлення і розвиток педагогічної свідомості.

Мета статті полягає у визначенні та аналізі теоретичної моделі структури педагогічної свідомості майбутніх викладачів вищих шкіл, адже завдання сучасної педагогічної науки полягає не тільки у тому, щоб підготувати майбутніх викладачів з певною сумою знань, але і виховати у них духовність, моральність, культуру почуттів, інтелігентність, діалогічність, рефлексивність та креативність.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Теоретична модель структури педагогічної свідомості майбутнього викладача вищої школи [див. схему 1], створена та реалізується за допомогою чотирьох підструктур: 1) особистісних якостей викладача вищої школи (спрямованість, відношення, інтелект, доброзичливість, оптимізм, мислення, інтуїція, самосвідомість, толерантність); 2) складових педагогічної свідомості (когнітивної, афективної, поведінкової); 3) якісних характеристик педагогічної свідомості (інтелектуальності, духовності, моральності, культури почуттів, рефлексивності, креативності, діалогічності); 4) підходів до визначення педагогічної свідомості (антропологічний, аксіологічний, культурологічний, системний, процесуально-динамічний, особистісно-діяльнісний). До кожної складової нашої педагогічної свідомості належать особливі характерні структурні компоненти, які в єдності своїй дають можливість педагогічній свідомості реалізуватися у педагогічній діяльності. Дана структура педагогічної свідомості майбутнього викладача вищої школи дає можливість не тільки визначити рівень сформованості педагогічної свідомості, але і проявити себе безпосередньо у педагогічній діяльності. Педагогічна свідомість спрямована на досягнення успіху у професійно-педагогічній діяльності, вона дасть можливість майбутньому викладачу вищої школи усвідомлювати свою діяльність, адекватно оцінювати педагогічний процес, прогнозувати свою поведінку та взаємовідносини зі студентським та педагогічним колективами.

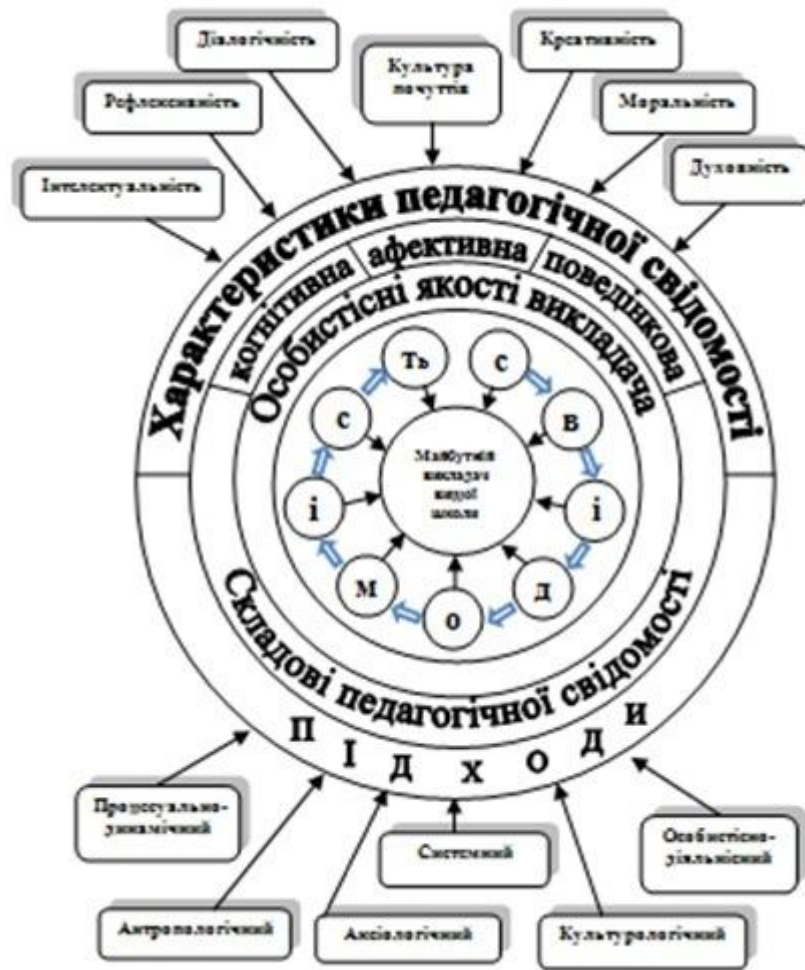


Схема 1. Теоретична модель структури педагогічної свідомості майбутнього вчителя вищої школи

Примітка: с – спрямованість; в – відношення; і – інтелект; д – доброзичливість; о – оптимізм; м – мислення; і – інтуїція; с – самосвідомість; т – толерантність.

Важливою особистісною якістю майбутнього викладача вищої школи є *спрямованість*. Спрямованість є мотивом діяльності

викладача, яка в свою чергу визначається цілями та задачами, а сутністю педагогічної спрямованості є не що інше, як зацікавленість професією педагога, необхідність у педагогічній діяльності з досягненням високої педагогічної майстерності. У майбутніх викладачів вищих шкіл спрямованість до педагогічної діяльності відбувається на останніх етапах навчання у вищій школі. Професійно-педагогічну спрямованість досліджували А. Ахмедзянова, С. Вітвицька, Т. Жуйкова, В. Караблін, І. Ковкіна, Л. Мітіна, Є. Нікіреєв, В. Сластьонін та ін. Л. Мітіна стверджує, що педагогічна спрямованість – це надзвичайно важлива професійна якість викладача вищої школи і вона повинна займати головне місце у структурі особистості викладача вищої школи, бо обумовлює її індивідуальну своєрідність [5, с. 34].

Питання *відношення* порушували у своїх роботах Ю. Афонькіна, З. Демченко, О. Донцов, І. Клочко, Є. Коротаєва, О. Петухова, С. Рубінштейн, А. Сейтешев та ін. С. Рубінштейн говорив, що «для людини, як особистості, фундаментальне значення має свідомість, не тільки як знання, а й як відношення. Без свідомості, без здатності свідомо зайняти певну позицію немає особистості» [6, с.122]. У процесі навчання та виховання у вищій школі між викладачами та студентами повинні складатися такі відносини, які б мали бути прикладом для здійснення майбутніми викладачами вищих шкіл соціально-значущих, ділових та міжособистісних відносин. У відносинах між викладачами та студентами повинне відбуватися педагогічне партнерство. Завдяки педагогічному партнерству у викладачів буде можливість досягти виховного впливу на формування, становлення, розвиток педагогічної свідомості та позитивних морально-естетичних, культурних устоїв особистості сучасного висококваліфікованого викладача вищої школи. Під час навчання у вищій школі вирішується багато проблем, серед яких головною є розвиток у майбутніх викладачів вищої школи глибокого інтересу до професії педагога, спонукання їх до наукової творчості та дослідницької роботи.

Інтелект – це та якість, яка відображає інтелектуальний розвиток. Проблему формування інтелектуальних здібностей студентів досліджували О. Бахтіна, Ж. Данкова, С. Головін, В. Дружинін, І. Зязюн, М. Манойлова, О. Новіков, Т. Самарська, К. Фоменко, М. Холодна, Д. Ушаков, О. Шилова та ін. Викладач вищої школи, якому притаманна інтелектуальність постійно знаходиться у розвитку, у прагненні до нових знань, до істини. Інтелект викладача вищої школи можна віднести до сталої структури його розумових здібностей. Інтелект, як здібність, реалізується за допомогою інших здібностей,

таких як: відчуття, сприйняття, пам'ять, уявлення, мислення, розум та ін. Суттєвими якостями викладацького інтелекту є допитливість та глибина розуму, його гнучкість та рухливість, логічність та доказовість, спостережливість. Заслуговує на увагу твердження С. Головіна відносно інтелекту, який стверджував, що інтелект залежить від індивідуальних особливостей викладача: мислення, пам'яті, сприйняття, уваги та ін. [8].

Аналіз літератури багатьох дослідників доводить, що вивчення проблеми *добррозичливості* в сучасній освіті є дуже важливим і актуальним. Треба зазначити, що не тільки в освіті, але і в суспільстві взагалі матеріальні цінності возвеличились над духовними та моральними. Молоді люди втрачають такі позитивні якості, як добропорядність, доброзичливість, а їх місце заповнює злість, невдоволення, уразливість, неприязнь, що не робить життя радісним, а навчання приємним. Н. Васильєва вважає, що для прояву доброзичливості треба зовсім небагато — мати велике бажання робити навколишнє життя радісним та приємним для оточуючих [2]. Проблемою доброзичливості в педагогічній освіті займалися В. Беляєва, Л. Бородаєва, Т. Грачева, Н. Єстерська, Д. Камалов, М. Мережко, Т. Мірошнікова та ін.

Оптимізм або педагогічний оптимізм – це не тільки професійна якість (І. Підласий, П. Вітебська, Ю. Андрєєва), але і особистісна якість. Педагогічний оптимізм – частково особистісна якість, придбана (М. Зелігман), бо цій якості можна навчитися, а частково – це вроджена якість (К. Роджес), але її можна і потрібно розвивати у сприятливих педагогічних умовах, досягаючи успіху та самореалізації, як елемент культури та структури особистості (К. Абонісімова). Педагогічному оптимізму як професійно-особистісній якості викладача вищої школи характерне прагнення останнього до професійно-педагогічного самовдосконалення, свідоме ставлення як до себе, так і до обраної педагогічної професії (Г. Ващенко, Т. Грабовська, Л. Киричук, Н. Самоукіна).

Мислення або педагогічне мислення. У словнику С. Гончаренка «педагогічне мислення» характеризується як «...здатність вчителя застосовувати теоретичні положення філософії, психології, педагогіки, методики в конкретних педагогічних ситуаціях навчально-виховної роботи; вирішувати педагогічні завдання...» [3, с. 252]. Проблему формування та розвитку мислення викладачів досліджували

В. Бойченко, Д. Брунер, П. Гальперін, В. Крутецький, Ю. Кулюткін, С. Маланов, А. Матюшкін, Г. Сухобська, В. Тamarin, Д. Яковлева, Л. Яксюкова та ін. В. Бойченко, стверджувала, що лише той учитель може навчити мислити, який уміє правильно мислити сам [1, с. 37].

Поняття «інтуїція» або «педагогічна інтуїція» вивчали А. Барбитова, С. Гільманова, О. Губенко, Н. Давкуш, Я. Москальова, С. Рубінштейн, Т. Щербакова та ін. Педагогічну діяльність викладача вищої школи не можна уявити без інтуїції, передбачення, відчуття, імпровізації. Педагогічна інтуїція викладача вищої школи допомагає знайти правильне рішення в складних педагогічних ситуаціях, коли бракує інформації, часу на пошук правильних рішень. Педагогічна інтуїція – це вищий прояв майстерності викладача. С. Рубінштейн переконаний, що «взаємодія інтелекту та інтуїції лежить в основі найбільших творчих звершень» [7, с. 130].

Вивченням питання *самосвідомості* займалися А. Барсукова, І. Білецька, Є. Матвієвська, А. Мартинова, Т. Матушанський, О. Москаленко, В. Просєкова, С. Рубінштейн, Є. Еннс та ін. Самосвідомість – це знання самого себе, орієнтованість на відображення та осмислення своїх внутрішніх почуттів, інтересів, мотивів, поведінки, дій і т.ін. Більшість дослідників доводять, що професійна самосвідомість містить в собі усвідомлення та дотримання викладачем норм, правил, професійної установки на педагогічну діяльність, усвідомлення себе як фахівця з високим рівнем самосвідомості, намагання досягти самореалізації в обраній професії.

Толерантність – це не тільки терпимість щодо чужої думки, віросповідання, поведінки, поблажливого ставлення до когось або чогось, але це ще і здатність слухати, визнавати та поважати думки інших, вміння жити в гармонії, як із самим собою, так із іншими людьми. Низка сучасних дослідників, таких як О. Асмолов, Л. Дмитрієва, О. Василюк, С. Бурдіна, Е. Жмирьова, Л. Кондрашова, О. Мороз, Ю. Годорцева, З. Умарова, С. Фадєєв, В. Шалін та ін. доводили в своїх працях, що толерантність є не тільки складовою навчально-виховного процесу сучасної вищої школи, але і визначає професійне становлення викладача.

Дослідники Г. Акопов, Л. Виготський, Н. Гусякова, В. Зінченко, О. Леонтьєв, К. Платонов та ін., які займались вивченням питань змісту та структури свідомості (індивідуальної, професійної та педагогічної свідомості), пропонують будову структури педагогічної свідомості у вигляді трьох складових: когнітивної, афективної, поведінкової. Кожній

складовій структури педагогічної свідомості притаманні свої структурні компоненти, які обумовлюють реалізацію педагогічної свідомості в діяльності. Ці складові є неподільними.

Аналіз багатьох досліджень з проблеми педагогічної свідомості вказує на те, що когнітивний критерій педагогічної свідомості являє собою процес відображення професійної реальності (А. Дистервег, С. Рубінштейн, І. Лернер), педагогічної діяльності та усвідомлення себе як викладача (А. Спіркін). До когнітивного критерію належать уявлення студентів, як майбутніх викладачів про себе, як фахівців, які володіють системою професійно-педагогічних знань, для здійснення педагогічної діяльності, мають професійні якості, пов'язані з професійно-педагогічною діяльністю та спілкуванням. Важливим є і особистісний компонент когнітивного критерію, який містить в собі звички, установки, мотиви, цілі, систему цінностей та ціннісних орієнтацій, а також соціальну позицію майбутнього викладача (В. Безрукова, І. Лернер). До показників когнітивного критерію належать також пам'ять, професійне мислення, уявлення, сприйняття, що в своїй єдності становлять інтелектуально-пізнавальну складову професійно-педагогічної готовності майбутнього викладача.

Дослідження багатьох вчених вказують на те, що когнітивний та афективний критерії педагогічної свідомості мають дуже тісний зв'язок. Засвоюючи професійні знання, уміння, навички, педагогічні норми, цінності та ціннісні орієнтації, майбутні викладачі відчувають відповідні хвилювання та почуття через емоції, які належать до афективного критерію. Вивчення особистого стану особистості викладача відбувається за допомогою афективного критерію, який виконує оціночну функцію, відображає потреби викладача та є мотивом (О. Леонтьєв, С. Рубінштейн). Одним із головних показників афективного критерію педагогічної свідомості є емоційна стійкість, яка має велике значення для професійної педагогічної діяльності викладача вищої школи (Л. Мітіна). Поряд з емоційною стійкістю особливого значення набувають такі почуття, як любов, симпатія, емпатія, культура почуттів (Н. Гаднішева, К. Роджерс) та професійний інтерес (Г. Бабушкін, В. Сластьонін). Дані позитивні емоції є мотивом у навчанні, розвитку вмінь та навичок, а також інтелекту та креативності майбутніх викладачів.

Поведінкова складова педагогічної свідомості виконує регуляцію та саморегуляцію (Н. Гусякова, Н. Вагапова, І. Чеснокова, С. Рубінштейн, А. Спіркін) майбутніми викладачами вищих шкіл своєї

поведінки під час педагогічної діяльності, дотримуючись норм та здатності до прийняття самостійних рішень. Особлива роль у регуляції педагогічної діяльності майбутніх викладачів вищих шкіл та їх поведінки належить самооцінці. Самооцінка та саморегуляція дають можливість появи самосвідомості викладача вищої школи. Процес саморегуляції відбувається завдяки професійній рефлексії.

Крім того, що індивідуальна педагогічна свідомість має відповідну структуру, їй притаманні якісні характеристики. Ми визначаємо наступні: духовність, моральність, інтелектуальність, культуру почуттів, рефлексивність, креативність, діалогічність, які визначають внутрішню глибину педагогічної свідомості викладача вищої школи та її сутність. Так, ми розглядаємо духовність та моральність як безпосередню орієнтацію викладача на утворення загальнолюдських моральних норм та духовних цінностей; інтелектуальність – як розвиток майбутнього викладача та формування його пізнавальних потреб; культуру почуттів – як здатність до емоційної саморегуляції та створення позитивної емоційної сфери; рефлексивність – як здійснення пошуку змісту педагогічної діяльності; діалогічність – як відкритість викладача та готовність до діалогу з усіма суб'єктами педагогічної діяльності; креативність – як здатність до творчої педагогічної особистісної саморегуляції.

Для забезпечення успішної реалізації навчально-виховного процесу у сучасній вищій школі необхідна гармонійна система педагогічних підходів, які будуть використовуватися у процесі організації педагогічної діяльності. Результативність та ефективність процесу формування, ставлення та розвитку педагогічної свідомості студентів як майбутніх викладачів вищої школи у період навчання, безпосередньо залежить від правильно обраних підходів.

Заслужують на увагу дослідження підходів щодо визначення педагогічної свідомості, які подаються у роботах П. Анохіна, М. Бастун, Ю. Бойчук, Є. Бондаревської, Л. Виготського, Н. Гусякової, І. Колмогорової, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, В. Серікова, Т. Шурухіної, І. Якиманської. Вони пропонують основні підходи: *антропологічний* (О. Больнов, О. Огурцов), який являє собою розвиток особистості майбутніх викладачів вищих шкіл у процесі навчання у вищій школі, оволодіння широкими знаннями про природу людини, а також уміння застосовувати свій власний потенціал у професійно-педагогічній діяльності, створювати умови, спрямовані на саморозвиток, самовизначення та самовдосконалення; *аксіологічний*

(А. Булінна, Н. Нікітін, В. Сластьонін) – це вчення про цінності та ціннісну структуру світу, яке містить в собі такі поняття: цінність, аксіологічну характеристику індивіда, як суб'єкта ціннісних відношень та аксіологічні категорії (мотивація, потреба, ціль, ціннісні орієнтації та ін.), передбачає формування системи ціннісних орієнтацій, спрямованих на особистісні інтереси та прагнення студентів, мотиваційну програму діяльності, а також визначення готовності майбутнього фахівця до реалізації життєвих та професійно-педагогічних планів; *культурологічний* (А. Бойко, І. Підласий) містить принципи створення культурного навчального середовища, різних педагогічних методів та технік, завдяки яким у студентів як майбутніх викладачів вищих шкіл формується педагогічна свідомість, особистісне ставлення до навчання та забезпечується творча самореалізація у їх професійно-педагогічній діяльності; *системний* (П. Анохін, О. Глузман, Б. Ломов, Е. Юдин) дає можливість визначати цілі та завдання професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів вищих шкіл, зміст та технології навчального процесу, їх системоутворювальні зв'язки, передбачає розкриття сутності та змісту педагогічної свідомості викладача, її сутнісних характеристик, її структури, які становитимуть цілісність системи; *процесуально-динамічний* (О. Леонт'єв, К. Платонов) – на перший план виходять процесуально-результативні характеристики педагогічної свідомості та її рушійні сили. Цей напрямок вивчення та формування педагогічної свідомості викладача, за визначенням Н. Гусякової [4], визначає цілий ряд орієнтирів: динамічна система зазнає якісних змін у формуванні педагогічної свідомості майбутніх викладачів вищих шкіл під час поетапного навчання у вищих навчальних закладах; формування та розвиток педагогічної свідомості майбутнього викладача забезпечується системою різноманітних факторів, умов та психологічних механізмів; формування педагогічної свідомості залежить від соціально-економічного стану суспільства, а через те, зміни, які відбуваються в країні, безпосередньо торкаються процесуальних та результативних характеристик педагогічної свідомості викладача; *особистісно-діяльнісний* (І. Бех, Л. Виготський, О. Леонт'єв, І. Якиманська) – відбувається розвиток педагогічної свідомості у майбутніх викладачів вищих шкіл через навчально-педагогічну діяльність, педагогічна свідомість та її структура зазнають великих змін, особливо під час поетапної педагогічної підготовки майбутніх викладачів. Педагогічну свідомість треба розуміти як

особливість викладача, здатного до самоконтролю, креативної педагогічної діяльності, до збереження цінностей та ціннісних орієнтацій, ціннісного відношення до професії викладача. Сучасні вище згадані актуальні підходи у сукупності своїй є досить необхідними для розвитку педагогічної свідомості у майбутнього викладача вищої школи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, опрацювавши, проаналізувавши та узагальнивши дослідницькі роботи багатьох вчених з питання структури педагогічної свідомості ми визначили та проаналізували теоретичну модель педагогічної свідомості майбутніх викладачів вищих шкіл. Педагогічну свідомість майбутнього викладача вищої школи та її структуру ми розуміємо як цілісне, динамічне особистісне утворення, що включає професійні знання та вміння, особистісний досвід викладача та його професійно важливі якості, усвідомленість педагогічних цінностей, сформованість ціннісних орієнтацій та мотивів саморозвитку педагогічної свідомості, позитивне емоційно-ціннісне відношення до себе як фахівця та своєї професійної діяльності, уміння керувати особистими психічними та емоційними станами, професійну активність, здатність до цілепокладання і рефлексії. Теоретична модель педагогічної свідомості майбутнього викладача вищої школи створена та реалізується за допомогою особистісних якостей викладача вищої школи; складових педагогічної свідомості; якісних характеристик педагогічної свідомості; підходів до визначення педагогічної свідомості. Вище зазначені підструктури є нероздільними складовими педагогічної свідомості викладача вищої школи, які не тільки тісно пов'язані між собою, але і здатні послідовно взаємообумовлювати один одного, що, у свою чергу, обумовлює цілісність і динамічність педагогічної свідомості як системи.

Необхідність знайти шляхи та методи рішення проблеми формування педагогічної свідомості викладачів вищих шкіл обумовило перспективи подальших наукових розробок з даної проблеми – створення системи підготовки майбутніх викладачів вищих шкіл на основі впровадження педагогічних технологій, які сприятимуть формуванню, становленню та розвитку педагогічної свідомості майбутніх викладачів вищих шкіл.

Література

1. Бойченко В. Формування педагогічного мислення майбутніх / В. Бойченко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8 (Ч. 2). – С. 32–37.
2. Васильева Н. В. Формирование стиля педагогического общения будущего учителя в информационно-коммуникативной деятельности / Васильева Н. В., Шилова М. И. // Вестник КГПУ им. В.П. Астафьева, – 2011. – №3 (Ч. 17). – С. 68–73.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К., 1997. – 373 с.
4. Гусякова Н. И. Психологические механизмы становления и развития профессионального сознания студентов педвуза : монография / Гусякова Н. И. – Челябинск : Изд-во Челяб. гос.пед. ун-та, 2006. – 511 с.
5. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя / Митина Л. М. – М. : Academia, 2004. – 318 с.
6. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир. / Рубинштейн С. Л. – Издательский дом : "Питер", 2003 – 508 с.
7. Рубинштейн С. Л. Проблема общей психологии / Рубинштейн С. Л.; под ред. Е. В. Шорохова. – 2-е изд. – М. : Педагогика, 1976. – 260с.
8. Словарь практического психолога [сост. С.Ю. Головин]. – Минск. : Харвест, 1998. – 800с.

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Н.С. Сидаш

В статье исследуется проблема формирования педагогического сознания у будущих преподавателей высших школ. Автором создана теоретическая модель педагогического сознания будущего преподавателя высшей школы, в которой выделены структурно-функциональные компоненты педагогического сознания, выяснены причины и условия, которые оказывают наибольшее влияние на формирование, становление и развитие педагогического сознания у будущих преподавателей высших школ.

Ключевые слова: будущие преподаватели высших школ, теоретическая модель, структура педагогического сознания, структурно-функциональные компоненты.

THEORETICAL MODEL OF PEDAGOGICAL CONSCIOUSNESS OF FUTURE HIGH SCHOOL TEACHERS

N.S. Sidash

The article investigates the problem of pedagogical consciousness formation of future high school teachers. The author has formed a theoretical model of the

structure of pedagogical consciousness of future high school teachers, structural and functional components of pedagogical consciousness have been determined, the causes and conditions that have the greatest impact on the formation, establishment and development of pedagogical consciousness of future high school teachers have been clarified.

Keywords: future high school teachers, theoretical model of the structure of pedagogical consciousness, structural and functional components.

N.S. Sidash – викладач кафедри філософських та гуманітарних дисциплін Інституту хімічних технологій Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Рубіжне, Україна). E-mail: natalija-sidash@rambler.ru.

N.S. Sidash – lecturer of Philosophy and Humanities Department, Institute of Chemical Technologies of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Rubizhne, Ukraine). E-mail: natalija-sidash@rambler.ru

УДК 37.015

КОМПЛЕМЕНТАРНІСТЬ ЕСТЕТИЧНОГО В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В.В. Сізов

У статті розглядаються особливості впливу естетичного середовища на формування в учнівській молоді комплексу етичних поглядів, моральних здібностей та соціально значущих життєвих цінностей.

Ключові слова: естетичне середовище, моральні здібності, виховне середовище, зовнішнє та внутрішнє соціальне середовище, комплекс етичних поглядів.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Механізми, форми і методи виховання, цілі і завдання виховного процесу – найактуальніші питання в системі освіти. Відомо, що увесь виховний процес підпорядковано головному завданню виховання – формуванню моральної людини, яка повинна мати стійкі життєві цінності, що ґрунтуються на загальнолюдських ідеалах. Проте ці питання постійно